

EESTI EVANGEELIUMI KRISTLASTE JA BAPTISTIDE KOGUDUSTE LIIT
KÕRGEM USUTEADUSLIK SEMINAR

Ragne Kivimets

Podcast “Inspireeriv ülistus”.
Ettevalmistamine, teostamine ja analüüs
Lõputöö

Juhendaja: Toivo Pilli, PhD

Tallinn 2021

Sisukord

Sissejuhatus	3
Ülevaade: mis on podcast ja miks seda vaja on?	3
Töö kirjeldus	4
Protsessis õpitu	5
“Inspireeriv ülistus”	8
#1 Mis on ülistus?	9
#2 Vertikaalne ja horisontaalne ülistus	11
#3 Kes on ülistusjuht?	13
#4 Liturgia vs spontaansus	15
#5 Ülistuskultuur	17
#6 Mis laule me laulame?	18
#7 Ülistusmeeskond ja kasvamine	20
Kokkuvõte	22
Summary in English	24
Kasutatud kirjandus	25

Sissejuhatus

Ülevaade: mis on podcast ja miks seda vaja on?

Käesolev lõpuprojekt on *podcast* “Inspireeriv ülistus”, mis on vestlussaadete sari, milles käsitlen koos külalistega teemasid ülistusteoloogia ja -praktika suunal.

Üle-Eestilisi ülistusteemalisi koolitusi¹ läbi viies, näen vajadust kättesaadava materjali järgi, kus avatakse ja mõtetestatakse ülistusvaldkonna olemust ja tegevust lähemalt. Muusikud erinevatest kogudustest on väljendanud oma soovi pidevalt õppida ja mõtestada, saada praktilisi teadmisi, kuidas enda teenimisvaldkonnas muusika läbi Jumalat ja kogudust paremini teenida. Seni pole ülistusvaldkonda arendavaid materjale Eestis palju loodud. Samuti, ülistusmuusika tähendust ja praktikat mõistetakse erinevalt, alustades juba sõnakasutusest: “ülistus”.

Et pakkuda ülistusmuusikutele rohkem õppimisvõimalusi – ka neile, kes pole ülistuskoolitustele veel jõudnud - olen võtnud kasutusele uue väljundi. *Podcasti* vestlused kutsuvad kaasa mõtlema ja avavad uusi perspektiive. Pealegi on *podcastid* ehk taskuhäälingud populaarsed meediumid, mida on lihtne kuulata kasvõi autosõidu ajal.²

Käesolevas töös ma ei keskendu liialt süvaanalüütilisele vaatele kirjanduses, teoloogiale või kogemustele, pigem keskendun teemade avamisele ja mõtestamisele. Töö eesmärk ei ole leida kõikidele küsimustele vastuseid, vaid hoopis tekitada küsimusi, panna mõtlema ja tuua esile uusi vestluseid, et ülistusvaldkond ja selle mõtestamine kasvaks ja laieneks. Täpsemalt öeldes, selle *Podcasti* eesmärk on:

1. pakkuda koguduste ülistusjuhtidele, muusikutele ja teistele koguduste liikmetele kuulatavaid saateid, esmajoones mõeldud nendele, kes on käinud mainitud ülistuskoolitustel;
2. aidata *podcastis* valitud teemadel neil mõtestada ülistuse tähendust koguduses ja isiklikus elus;

¹ Olen Amsterdamis läkitatud ülistusmisjonär ja koostöös Kõrgema Usuteadusliku Seminariga (edaspidi KUS) oleme koolitanud koguduse muusikuid üle Eesti alates 2017.aasta sügisest. Koolitustest populaarseim on Ülistus Alfa ja koolituste sari “Inspireeriv ülistus” on tihedalt seotud 2017. aastal avatud KUS ainekava mooduliga, mis kannab nime “Spetsialiseerumise valikmoodul: Ülistuse teoloogia ja praktika (VKTJ.ÜTP.) Minu ülistusmisjoni visioon on teada nime all Mission Estonia Worship, lähemalt öeldes MEW.

² Jakob Rosin, "Puust ja punaseks: mis on podcastid ja kuidas neid kuulata?" [<https://digi.geenius.ee/rubriik/hea-nipp/puust-ja-punaseks-mis-on-podcastid-ja-kuidas-neid-kuulata/>], 20.05.2021.

3. pakkuda mõtteid, kuidas koguduses läbimõelduna ülistusmuusika teemal õpetada ja seda mõtestatumalt praktiseerida;
4. ühtlustada ja laiendada arusaamist ülistusest Eestis.

Töö kirjeldus

Praktilise projekti meetodiks olen valinud podcastiks salvestatud vestlused, mida viisin läbi osaliselt varasemalt ette saadetud küsimustega. Saatekülalisteks valisin inimesi, kes on näidanud huvi vestelda ülistusmuusikavaldkonnast sügavamalt. Nende hulgas on pastoreid, ülistusjuhte, laulukirjutajaid, teolooge, muusikuid ja tehnika spetsialiste. Eriti mitmekesiseks teeb selle valimi asjaolu, et vestlejad on erinevate koguduste ja lausa erinevate liitude taustadega — Eesti EKB Koguduste Liit, EKNK, Elu Sõna ja teiste vabakoguduste taustaga. Valikus pidin arvestama inimeste kättesaadavusega teatud perioodi jooksul ja mobiilsusega, kus kokku saada. Seoses piirangutega Eestis pandeemia leviku tõttu ei soovitatud raadio stuudiosse kokku tuua üle kahe külalise saate kohta. Kuna vestlused on loomulikumad ja eelistatumad samas ruumis inimeste vahel, siis ootasin piirangute leevenemist ja palusin kokku tulla inimestel, kes kogudusetöoga seoses nagu nii juba kokku puutuvad.

Teemade valikul olen juhendunud ülistuskoolitustel tekkinud küsimustest, tagasiside küsitlustes väljatoodud teemadest ja Eesti Ülistajate Võrgustikus ehk EÜV-s³ pakutud mõtetest (edaspidi: ülistusmuusikute küsimused). Kõikidest allikates on koorunud välja olulisus rääkida ülistusmuusika vaimulikust ja praktilisest osast. Ülistuskoolituste tagasisidest on selgunud suur huvi teadmiste vastu ülistusmeeskonna perspektiivist: kuidas luua ühtsust muusikute vahel ja pidevalt selles valdkonnas kasvada, kuidas koos musitseerida erinevate pillide ja kogemusepagasiga, kui palju koos palvetada, missugune võiks olla meeskonna kultuur ja kuidas seda saavutada, arranžeerida jne. EÜV-s pakutud ideedest koorus välja suur huvi kuulda Eesti erinevate vaimulike ja muusikute kogemusi. Palju oli küsitud laulutemaatika kohta: mis laule peaksime laulma ja kuidas käib laululoome protsess. Mitmeid teemasid püstitati ka ülistuse olemuse kohta ja taheti rohkem teada selle valdkonna juhtimisest. Tagasisides tuli välja, et mõisted nagu “ülistus” ja “ülistusjuht” vajavad lähemalt tutvustamist ja käsitlemist.

³ 2017.aastal esimesest Ülistus Alfa koolitusest alguse saanud Facebooki grupp, kuhu on tänaseks (mai 2021) on liitunud üle 550 ülistusmuusiku üle Eesti, erinevatest konfessioonidest.

Selleks lõputööks valisin eelnevalt mainitud mõtete põhjal seitse suurt teemat. Nende avamiseks kasutasin erinevate ülistusmuusikute küsimusi, saatekülaliste kogemusi ja enda eeltööd kogemuste ja materjalide analüüsimisel. Alljärgnevas tabelis on näha episoodide pealkirjad ja saatekülalised:

Tabel 1. Podcasti teemad ja külalised

Nr	Episoodide pealkirjad	Külalised
#1	Mis on ülistus?	Toivo Pilli ja Rasmus Rajando
#2	Vertikaalne ja horisontaalne ülistus	Lilian ja Eino Lilleleht
#3	Kes on ülistusjuht?	Gunnar Kotiesen ja Regiina Viires
#4	Liturgia vs spontaansus	Allan Helde ja Tarmo Sirkel
#5	Ülistuskultuur	Matteus Elbrecht ja Carlos Roos
#6	Mis laule me laulame?	Meego Rimmel ja Raili Lilleorg
#7	Ülistusmeeskond ja kasvamine	Ave Root ja Kaileen Geidik

Kuulajate seas pean oluliseks ka noori, kes otsivad abi ja teadmisi, et alustada ja kasvada, teenides ülistusvaldkonnas. Seda silmas pidades, lõpetan iga episoodi küsimusega: “Lõpeta minu lause: oma teenimise alguses ma oleksin tahtnud teada, et...”

Protsessis õpitu

Tegemist on minu esimese salvestusprojektiga ja seetõttu on vestlused ehk veidi konarlikult juhitud ja suure arenguruumiga. Selleks projektiks pidin õppima päris mitmel teemal. Enne podcastide salvestamist tegin eeltööd, mis üldse on *podcast* ja kuidas kogenud saatejuhid valmistavad vestlussaadeteks. Minule üllatuseks, mõningad saatejuhid peavad külalistega pikki eelvestlusi, et olla salvestamisel täpsemad ja suunata vestlust paremini. Pärast lähemat uurimist, milline peaks *podcast* olema, leidsin, et iga *podcast* on unikaalne ja tõeliselt õiget viisi selleks ei ole. *Podcasti* stiil ja ülesehitus sõltub selle tegijast, kuulajast ja teemast.⁴ Pärast ülesehitusega tutvumist ja kontseptsiooni väljamõtlemist tuli mõelda, kuidas seda teostada. Protsessi käigus õppisin kasutama salvestusprogramme nagu “Rode Central” ja “Cooleditpro” — seda siis nii Pereraadio studios kui ka laenatud mobiilsete salvestusvahenditega. Samuti tegin analüüsi *podcastide* kujundusest, vaadates, missugused

⁴ “The Step-By-Step Guide How To Start A Podcast”. [<https://www.buzzsprout.com/how-to-make-a-podcast>], 30.04.2021.

näevad välja populaarsemate *podcastide* ikoonid Eestis ja välismaal ja leidsin *podcasti* kujundus peab olema lihtne ja selge. Selle tulemusena ja misjoni *brandingut* silmas pidades kujundasin ise antud projekti ikooniks järgneva visuaali:

Joonis 1. Podcast “Inspireeriv ülistus” ikoon

Eeltööd tehes mõistsin, et *podcasti* internetti laadimine ja sealt levitamine vajas kogemuste nõu ja uurimist, et leida parimaid lahendusi. Võrdlesin erinevaid *podcast*-lehekülgi, mis pakuvad teenust, kuhu on *podcast* võimalik üles laadida ja kust see erinevatesse mobiilirakendustesse levitada. Lõpuks otsustasin LNK *podcast* “Lapse kingades” eeskujul valida oma *podcasti* kodus Spotify all-lehekülje anchor.fm, sest see on väga lihtne, lisafunktsioonideta ning selle kasutamine on tasuta. Kõigele lisaks olen tegelenud ka MEW kodulehe ehitamisega ja selle spetsiifikat õppinud, et *podcast* oleks edaspidi veel kättesaadavam ja lihtsasti leitav koos teiste ülistusvaldkonnaga seotud koolituste, materjalide ja informatsiooni kõrval.

Vestlused ise olid põnevad ja õppisin teadlikult oma häält kasutama. Salvestamisel vältisin lisahelisid ja eriti oluline oli silmas pidada volüümi ja dünaamikat. Vähetähtis polnud ka

õppida korraga silma peal hoidma tehnikal ja panna vestluskaaslased tundma, et neid kuulatakse, samal ajal jälgida märkmete abil vestluse kulgu, et kõik eriti oluline saaks esile toodud.

Olen tänulik, et minu õppimise kõrval leidsin nii mitmeid kogenuid ja targemaid. Esmalt sisu ja teemadevalikut aitasid teha minu juhendaja Toivo Pilli ja kogunud Pereraadio saatejuht Margit Prantsus. Saatekülalised tõid oma kogemuste ja teadmistega väga olulist sisu ja küsimusi kuulajateni. Mulle tulid loomisprotsessis appi salvestamise ja toimetamisega Pereraadio tegijad (eesotsas Margit Prantsus ja Ilmar Sirkel), tunnusmuusika loomisel Matteus Elbrecht ja Martis Roosima ning oma kogemustepagasit *podcasti* formaadist ja tehnilisest poolest lubas kasutada *podcast* "Teoloogika" juht Mikael Raihhelgauz.

Protsessi käigus, ise eeltööd tehes ja vestlustes, tabasin end tihti mõttelt, et eestikeelsed terminid ülistusele ei aita kaasa selle terviklikule õpetamisele koguduses. Seda enam näen vajadust, et ülistusjuhte ja -muusikuid suunatakse peale muusikajuhtimise ka ise lahti mõtestama, kuidas see valdkond on osa suuremast koguduse teenimisest ja eesmärgist.

Eestis on palju koguduse muusikuid kutsunud ülistusvaldkonda teenima ilma suurema selgituse ja õpetuseta, mida see endast kujutab. Samuti mitmes vestluses toodi välja, et ülistusmuusikud on ajapuuduses ja see paneb neid tundma nagu poleks nad täiesti pädevad selles rollis teenimiseks.

“Inspireeriv ülistus”

Vesteldes ülistusest võib jääda segaseks, millest me räägime, kas ülistusest, muusikast või kindlast muusikastiilist nagu *contemporary worship*. Kuna terminid ajas muutuvad ja samas kõigest ei suuda ühes töös ära rääkida, tuleb määratleda, mida ma selles projektis ja töös mõtlen sõnaga “ülistus”.

Ülistuse laiem tähendus kujunes minu enda jaoks ingliskeelses keskkonnas ja seetõttu mõistan nooremaid põlvkondi, kelle jaoks sõna ülistus on identne ingliskeelse sõnaga *worship*, mis tähendab kellelegi või millelegi väärtust omistama.⁵ Eestikeelses “Suures Piiblileksikonis” märgitakse ülistuse all Jumala kiitust, Jumalale vastamist, samuti tuuakse välja, et “Jumalat ülistatakse koguduses eelkõige lauluga”.⁶ Tuleb välja tuua, et antud leksikon on tõlgitud ning ei anna täpsemat ülevaadet eestikeelse sõnakasutuse kujunemisest. Marek Talts esitab oma diplomitöös “Jumala ülistus Uues Testamendis” definitsiooni ülistusest nii: “Jumala ülistus Uues Testamendis tähendab Jumalale au andmist kõiges ja kõige kaudu, mis on inimese elus.”⁷ Talts käsitleb oma töös ka kreekakeelseid vasteid sõnale ”ülistus”. Eestikeelses piiblis võib ülistuse all mõista ka tänu, kummardamist, juubeldamist, austamist, rõõmutsemist, hõiskamist, õnnistamist jne.⁸

Kuigi ülistus tähendab laiemalt väga mitmeid Jumalat austavaid tegevusi ja hoiakuid, keskendun antud töös ja salvestustes ülistusele kui Jumala austamisele ja palvetele muusika kaudu.

⁵ David **Peterson**, “Engaging with God: A Biblical Theology of Worship.” Illinois: InterVarsity Press, 1992, 17.

⁶ “Ülistus.” — *Eesti Piiblileksikon*. Tallinn: Logos, 2011, 744.

⁷ Marek **Talts**, “Jumala ülistus Uues Testamendis”. Diplomitöö. Tartu: Kõrgem Usuteaduslik Seminar, 2006, 6.

⁸ Marek **Talts**, “Jumala ülistus Uues Testamendis”, 7-25.

#1 Mis on ülistus?

Ülistus ei ole ainult muusika, aga muusika on osa ülistusest. Paulus kirjutab Roomlastele 12:1 “Nüüd, vennad, kutsun ma teid üles Jumala suure halastuse pärast tooma oma ihud Jumalale elavaks, pühaks ja meelepäraseks ohvriks; see olgu teie mõistlik jumalateenistus⁹.” See on kutse üle anda kogu oma elu, et austada Jumalat kõigega, mis inimesel on. Vaughan Roberts, õpetades, mis on tõeline ülistus, kirjutab: “Koguduse ülistust ei saa hinnata selle põhjal, mis toimub siis, kui nad pühapäeval kokku kogunevad. Tõeline proovikivi on koguduseliikmete käitumine ülejäänud nädala jooksul.”

Ülistus Alfa kursuse esimene kodutöö¹⁰ koguduse muusikule on läbi viia intervjuu oma koguduse inimestega, sh pastoritega, vanemate- ja nooremate liikmetega. Nendest intervjuudest kajastub ülistusmuusikutele, kuidas saab nende kogudus aru, mis on ülistus ja mis on muusika roll koguduses. Need vastused võiksid aidata selles valdkonnas teadlikumalt teenida. Antud küsitlus kinnitab, et koguduste sõnakasutus ülistuse kohta on erinev. Samuti võib sellest järeldada, et ülistusmuusika tegemist ja kuulamist peetakse loomulikuks Jumala austamise väljendamiseks nii üheskoos ja ka üksinda. Mitmetest koguduseliikmete vastustest ilmnes arusaamine, et ülistus on see osa teenistustest, kus kogudus laulab. Seda mõjutab meie keelekasutus teenistustel, kus teenistuse juhatajad ütlevad ühise laulmise sissejuhatuseks: “Nüüd saame ülistada!” Samuti asjaolu, et neid, kes teenivad kogudust muusika juhtimisega, nimetame ülistusjuhtideks.

Teoloog D.A. Carsonil on selles osas tugev arvamus: “Ma kaotaks igaveseks mõiste “ülistusjuht”. Kui sa tahad “laulujuhti”, kes juhivad osa ülistusest, nagu jutlustaja juhivad osa ülistusest, siis see on sobiv. Aga kutsuda kedagi ülistusjuhiks loob mulje nagu me läbi jutluste,

⁹ kreeka keelne sõna “*latreia*” on eesti keeles tõlgitud siinkohal “jumalateenistus”, ingliskeelsetes piiblitõlgetes on seda sõna tõlgitud ka *worship* ehk ülistus.

¹⁰ Ülistus Alfa on koguduse muusikute baaskursus, kus arutleme mõningate suurte ülistusteenituse teoloogiliste ja praktiliste küsimuste üle 21. sajandil. Olen seda Eestis läbi viinud seitse korda, kuues erinevas linnas, alates 2017. aastast. Osalejaid on olnud ligi 250 erinevatest Eesti paikadest ja kogudustest.

Esimese kodutöö intervjuu küsimused:

1. Mida tähendab "ülistus" või "ülistada"?
2. Milliselt julgustab piibel meid Jumalat ülistama?
3. Kas kogudus saaks ilma üheskoos ülistuslaule laulmata? Miks?
4. Kas teie kuuldate ülistus-muusikat? Kui jah, siis millist stiili ja mis artiste?
5. Mis oleks üks asi, millega teie julgustaksid meie koguduse ülistustiimi?

õpetamiste, kuulamise, Jumala Sõna lugemise ja selle enda eludega väljendamise justkui ei ülistaks Jumalat.”¹¹

Teema valik

Kõige esimeses episoodis oli vajalik välja tuua, kuidas määratlen ülistust selles *podcastis*. Esimese saate eesmärk oligi aidata luua laiem arusaamine, kuhu võiks ülistusmuusika haakuda. Ülistusmuusikute küsimused, mis mõjutasid selle episoodi vestluemise suunda on järgmised:

- Mis on sügavam ülistuse tähendus?
- Mida tähendab ülistus läbi igapäevaelu?
- Kas ülistus võrdub muusika? Kas need peavad alati käsikäes käima?
- Kuidas ülistajad, korraldajad ja kõnelejad paremini üheks tervikuks siduda ja koos ühes suunas mõtlema panna?
- Kui kõik teenistuse osad on mõeldud Jumala austamiseks ja üksteise ülesehitamiseks, miks me kutsume üht aega ülistuseks ja teisi teistsuguste nimedega?
- Mis on ülistusmuusika eesmärk teenistusel?

#1 episoodi vestlus

Saatekülalisi Toivo Pilli ja Rasmus Rajando kutsudes oskasin arvata, et nemad toovad kuulajateni laiema pildi ülistusest. Toivo Pilli sõnastas: “Koguduse terviklik õpetus ülistusest on seotud sõnalise poolega, aga veel rohkem koguduse kultuuriga: kes me oleme ja kuidas me asju teeme.” Ülistuses on oluline kollektiivne mõõde, kuidas me otsime Kristuse meelt kõikides asjades.¹² Sellisest ühisest otsimisest sõltub, kuidas me ülistust ja ülistamist defineerime.

Rääkisime ka põgusalt muusikalisest mitmekesisusest, kus igal põlvkonnal on omad eelistused. Muusikapsühholoogiat uurides tuleb välja, et “inimene saab oma kõige tugevamad muusikalised elamused tihti teismeeas, kui emotsionaalselt ollakse ümbritseva suhtes kõige enam avali. /.../ Sel perioodil kujunenud muusikalised eelistused on tugevad ning jäävad

¹¹ Carson, D.A. “The briefing, Issue #132” Intervjueerinud Tony Payne. Matthias Media, 2000. — Viidatud teose kaudu: Bob Kauflin, *Worship Matters*. Illinois: Crossway, 2008, 53.

¹² Toivo Pilli, Rasmus Rajando. Intervjuu. Helisalvestis. Intervjueerinud Ragne Kivimets. Tartu, 12.05.2021. Autori valduses.

tavaliselt püsima kogu eluks.”¹³ Kõlama jäi mõte: koguduses tuleb otsida suuremat ühisosa, mis meid Jumalas ühendab. Tartu Salemi Koguduses, kus on mitmed põlvkonnad koos seda ühisosa otsimas, õpetatakse, et Jumalat tuleb austada mitmel erineval viisil.

#2 Vertikaalne ja horisontaalne ülistus

Ülistusel on kaks perspektiivi — Jumal, keda ülistatakse ja kogudus, kes ülistab. Vaughan Roberts ütleb: “Ülistus ei saa kunagi alguse meist, see on alati vastus tõe. See voolab välja mõistmisest, kes on Jumal ja mida Ta on meie heaks Kristuses teinud.”¹⁴ Jumal on meid enne armastanud (1Jh 4:19) ja tegi meile võimalikuks ligipääsu enda juurde Kristuse kaudu (Hb 10:19-22). Barry Liech toob välja, kui me mõistame Kristuse initsiatiivi ülistuses, hakkame ülistusest mõtlema vähem kui “meie kogemusest” ja rohkem kui Kristuse tööst.¹⁵ Need on teemad, milles karismaatilisemaid ja nooremaid kogudusi just süüdistatakse: ülistus on muutunud kogemuste keskseks ja kogemustest on saanud ülistuse eesmärk. Kuigi ma ei toeta seda arvamust, olen nõus väitega: “Ülistusest peab õpetama!”, et ülistuse fookus ei nihkuks paigast. Nagu Kauflin ütleb, siis ülistus on Jumalast ja Jumalale — see ei sõltu meie jõupingutustest, siirusest ja andidest. Samas on ta veendunud, et sellest tuleb pidevalt rääkida. Jumala austamine on ülistuse lõppeesmärk.¹⁶

David Peterson kirjutab välja probleemi, mis meie ajastul tuleb kriitiliselt läbi mõelda. “Tänapäeval inimesed igatsevad jumalateenistustel end väljendada ja end täita. Inimesed tahavad saada kaasa tõmmatud ja kuulda väljakutseid või soovivad lohutust individuaalsel tasandil./.../ Inimesed soovivad, et jumalateenistused oleksid koht, kus nad saaksid igapäevaseks jüngerluseks julgustust.”¹⁷ Seejuures peame tagasi vaatama ülistuse eesmärgile, miks me üldse ülistame ja selle sees ei tohi karta Jumala austamiseks end väljendada.

¹³ **Kross, J.** 12 loengut muusikapsühholoogiast. Tartu: Tartu Ülikooli kirjastus, 2007, 58.

¹⁴ Vaughan **Roberts**, Tõeline ülistus. Tallinn: EEKBKL Kõrgem Usuteaduslik Seminar, 2020, 20.

¹⁵ Barry **Liesch**, The New Worship. Straight Talk on Music and the Church. Michigan: Baker Books, 2001, 146.

¹⁶ Bob **Kauflin**, Worship Matters. Illinois: Crossway, 2008, 176.

¹⁷ David **Peterson**, “Engaging with God: A Biblical Theology of Worship.” Illinois: InterVarsity Press, 1992, 16-22.

Vana Testamendi teoloog Tom Finely on kommenteerinud inimeste perspektiivi ülistuses nii: “Me vajame piibellikku toetust, mis annaks meile loa kaasata oma kehasid ülistusse. Liiga paljud seostavad kehalist väljendust “Nelipühilaste” ülistusega.” Vaadates ülistusele viitavaid sõnu Vanas Testamendis on mitmed neist just seotud füüsilise austuse väljendusega. Barry Liech lisab: “Ülistajad, nagu kujutatud Vanas Testamendis, olid vabad Jumalat ülistama kogu oma olemusega — mõistuse, emotsioonide, karakteri, keha ja meeltega — ilma negatiivsete Kreeka dualismi tähenduste segamisteta.”¹⁸ See tekitab küsimuse, miks seostuvad kogudustes kehalised ja emotsionaalsed ülistuse väljendused siis peamiselt nelipühilastega?

Inimeste perspektiiv ülistuses on mitmeti vaadeldav: kogudusena koos ülistamine ja individuaalne ülistamine. Kogunedes on meie ülesanne Jumalat austada ja sealjuures üksteist üles ehitada “elavate kividenä vaimulikuks kojaks” (1Pt 2:5). Üheskoos lauldes “õpetame ja manitseme üksteist” (Kl 3:16). Me näeme siin mõju ja muutust. Õlg õla kõrval Jumala ülistamine annab füüsiliselt märku sellest, et oleme koos — hääle kokku sulades ja samas rütmis liikudes. Nagu Toivo Pilli toob välja: “Ühislaul võimaldab kõigil koguduse liikmetel “õelda samu sõnu samal ajal.” /.../ Erilisel viisil väljendab ühislaul koguduse osadust ja loob kokkukuuluvustunnet.”¹⁹

Mark Pierson kirjutab: “Inimeste muutumine peab olema ülistuse põhiline eesmärk, nagu see peaks ka olema koguduse elus üldiselt.”²⁰ Ülistuse eemärgiks pean siiski Jumala austamist, kuid inimeste muutumist Kristuse sarnaseks näen eemärgi kõrvalsaadusena küll. See on Püha Vaimu töö koguduses ja individuaalses inimeses, aidates tuua muutusi meie mõtetesse, elumustritesse ja suhetesse, kui inimene alistab end Jumalale.

Teema valik

Antud episoodis soovisin välja tuua, et ülistus on Jumala kutse kogudusele. Ülistus ei ole ainult inimese väljendus, vaid ka Jumalal on selles oma roll. Samuti võtsin arvesse järgmiseid küsimusi, mida ülistusmuusikud esitasid:

- Mis mudeli annab meile Piibel muusika kasutuseks ülistamiseks?

¹⁸ Barry **Liesch**, *The New Worship. Straight Talk on Music and the Church*. Michigan: Baker Books, 2001, 150-159.

¹⁹ Toivo **Pilli**, *Usu värvid ja varjundid*. Tallinn: Allika, 2007, 199.

²⁰ Mark **Pierson**, *The Art of Curating Worship. Reshaping the Role of Worship Leader*. Minneapolis: Sparkhouse Press, 2010, 109-111.

- Mis rolli mängib ülistusmuusika koguduse kogunemistel täna?
- Kellele on ülistusmuusika suunatud — Jumalale, kristlastele või evangeelselt teistele?

#2 episoodi vestlus

Vestluses Eino ja Lilian Lillelehega tulid välja olulised mõtted. Üheks neist, et inimene ei saa Jumalat käskida. Teisalt tuleb end Jumalale üle anda ja alistuda, teha Talle ruumi liikumiseks ja tegutsemiseks oma rahva seas ka ülistuse ajal. Eino kasutas mitmel korral sõnapaari “Vaimu liikumine”, et väljendada Jumala ligiolu kogetavust: keskkond, mis paneb rahva väljendama end Jumala ees, Tema austuseks. Nad kasutasid mitmeid metafoore ja Vaimu liikumist kirjeldasid justkui “hea raskus”, mis vahel paneb inimesi väljendama austust, laskudes lausa põlvili. Rahva põhiline roll ülistuses on olla puhta südamega ja alistunud, tuua au ja kiitust Jumala nimele, lubades Jumalal end vormida.²¹

#3 Kes on ülistusjuht?

Ülistusjuhi roll pole ainult 20.sajandi teema. Ka enne on sellise rolli täitjaid olnud, lihtsalt teiste nimetustega nagu klaverisaatja, koorijuht, eeslaulja, muusika juht jms. Franklin M. Segler kirjutab: “Tegelik ülistuse kogemus sõltub kolmest asjast: ülistajast endast, Püha Vaimu väest ja inimlikust juhtimisest ülistuse läbiviimisel ja ülesehitusel. /.../Ülistusjuht on nii prohvet ja preester.”²² Ülistusjuhina mõistame, et peab tajuma, kuhu suunas rahvast läbi muusika juhida — prohvetlik pool — ja samal ajal mõistma, kus on rahvas praegusel hetkel ja armastama, juhtima neid sellest kohast — preesterlik pool.

Levib arvamus, et ülistusjuhi roll on viia inimesi ülistusse. Piiblis pole selgelt ülistusjuhi rollist räägitud, aga võime mõningaid printsiipe näha Vanast Testamendist Leviitide kutsumisest. Preestrite vastutus oli esindada rahvast Jumala ees ja juhtida neid läbi erinevate talituste Jumalat austama. Barry Liech toob välja, et ainult Kristus on see, kes saab meid Isa

²¹ Eino **Lilleleht**, Lilian **Lilleleht**. Intervjuu. Helisalvestis. Intervjueerinud Ragne Kivimets. Tartu, 10.05.2021. Autori valduses.

²² Franklin M. **Segler**, *Christian Worship: It's Theology and Practice*. Nashville: Broadman Press, 1967, 196-197.

ees esindada ja kelle kaudu me saame Jumala ette tulla ja Teda ülistada.²³ Jeesus Kristuse elu, surm ja ülestõustamine on meie eeskuju ja ligipääs Jumala kiitmiseks ja see teeb Jeesusest peamise ülistusjuhi. Selle teadvustamine suunab meie koguduste ülistusjuhte olla sõltuv Kristusest ja lubada Jumalal juhtida ülistusaega.

Tartu Risttee koguduses on ülistusjuhi rolli kirjeldatud järgnevalt: “Ülistusjuht loob koos oma meeskonnaga läbi muusika keskkonna, kus on võimalik Jumalat ülistada läbi koguduse suunamise ja juhtimise. Hea ülistusjuht oskab siduda jutlustaja, tunnistaja, MC-de²⁴ jt sõnalist sisu minnes üle muusikalisse ülistusaega.”²⁵ Antud kirjeldus toob hästi välja, et ülistusjuht pole individuaalselt tegutsev juht. Ülistusjuhi ülesanne on arvestada teiste teenistuste osade juhtidega ja aidata oma rollist lähtuvalt siduda teenistus terviklikuks.

Esimeses episoodis jõudsimme samuti ülistuse defineerimise juures arutleda üldlevinud ülistusjuhi nimetuse üle. Vestlejad Toivo Pilli ja Rasmus Rajando olid nõus D.A. Carsoni mõttega, mis ka tutvustuses välja toodud — ülistusjuhiks nimetame täna neid, kes juhivad koguduses muusika läbi, kuigi jutlustajad ja Jumala Sõna lugejad samuti juhivad ülistust, kuigi teiste vahenditega.

Teema valik

Eesti ülistuskultuuri mõjutajad Läänes on ülistusjuhi rolli kujundanud lausa ametiks, kuid meie kontekstis on see vabatahtlik töö, mis tähendab, et selle rolli täitjad on siin suurema ajalise piiranguga. Pole küll statistikat tehtud, kuid puutudes kokku ülistusjuhtidega üle Eesti on suur osa neist kutsutud seda rolli täitma täpsema arusaamiseta, mida selles rollis oodatakse. Ülistusjuhile võib pinget lisada enda ja teiste võrdlus eeskujudega, kes täidavad rolli elukutseliselt, sest ka enamik Eesti teenistusi on täna videosalvestatavad ja kättesaadavad kõigile. Mõni ülistusjuht täidab rohkem administratiivset rolli, otsides erinevaid koosseise teenistustele. Teine tegeleb enamasti inimeste koondamisega, et koos teenistustel muusikalist osa juhtida. Lähenedes on veelgi, aga need on kaks enamkuuldud varianti Eestis, mis on ülistuskoolitustelt välja tulnud.

²³ Barry **Liesch**, *The New Worship. Straight Talk on Music and the Church*. Michigan: Baker Books, 2001, 142.

²⁴ ehk teenistuse juhtide

²⁵ Liivi-Kalli **Lätte**, “Juhtnõõrid Risttee ülistusjuhile”. [<https://docs.google.com/document/d/1mBCW9Bmkdd5CCeByBlcVgLXFCv2qTJ412YhAFmrXRZg/edit>], 11.05.2021.

Eesti Ülistajate Võrgustikus on esinenud ka järgmised küsimused:

- Kui suur on ülistusjuhi vastutus teenistusel?
- Mida silmas pidada oma isiklikus elus Jumalaga kui teenid ülistajana?
- Kuidas vältida ja/või toime tulla läbipõlemisega?

#3 episoodi vestlus

Kolmandas episoodis toovad Regiina ja Gunnar välja omadused, mille järgi nemad ülistusjuhte otsivad: ustav teenimises, muusikaliselt pädev, koostöö võimeline, soov kasvada, armastab Jumalat ja kogudust ning kogudus armastab teda.²⁶ Eriliselt tuuakse välja suhe kogudusekaaslastega. Head suhted kogudusekaaslastega aitavad ülistusjuhte inimeste kaasamisel ja samuti vältida läbipõlemist. Julgustavalt jäid kõlama mõtted, et ülistusjuht ei pea otseselt imiteerima kedagi teist, vaid jääma iseendaks ja pärast pikemat teenimisperioodi on normaalne olla väsinud.

Regiina andis ülevaate, mida ülistusjuht teeb:

- kuulata Jumalat;
- valida laule, millega kogudust üles ehitada;
- austada Jumala terviklikku olemust — laulude ja juhtimise kaudu;
- osavalt siduda Jumala Sõna lauludega;
- julgustada ja aidata kogudusel ülistada, tuletades meelde, et Jumal tahab teha ja tegutseb koguduses, inimeste eludes;
- luua atmosfääri, kus kogudus kohtub taas Jumalaga.

#4 Liturgia vs spontaansus

Ülistusvaldkonnas tihti vastandatakse liturgiat ja spontaansust. Selles episoodis tahan tuua esile mõlema olulisuse ja vaadelda ülistusmuusika osa teenistuse tervikus. Christopher J. Ellis toob välja põhjuse, miks ülistusjuhte tuleb õpetada jumalateenistuste ülesehitamisest:

²⁶ Gunnar **Kotiesen**, Regiina **Viires**. Intervjuu. Helisalvestis. Intervjueerinud Ragne Kivimets. Rakvere, 24.04.2021. Autori valduses.

“...avastada, kuidas ülistusjuhid saavad kogudust aidata teekonnale, kus ta kohtub Jumalaga ja on läkitatud jätkuvale teenimisele maailmas.”

Kaido Soom toob raamatus “Liturgika” välja, et liturgika tegeleb peamiselt kiriku jumalateenistuskorra analüüsimisega. Põhiliselt tuleb selle mõistmiseks küsida:

- Kuidas on teatud ajahetkel jumalateenistust peetud?
- Miks seda just nii peeti, nagu sellest kirjutavad allikad, ja miks mitte teisiti?
- Kuidas mõistsid inimesed jumalateenistust ja milles see kajastus?
- Kuidas on liturgiat mõjutanud muutuvad vaimulikud, filosoofilised, ühiskondlikud ja teoloogilised suundumused?
- Kuidas usk väljendub uutes liturgilistes vormides, ilma et kaotaks oma sisu?
- Lisaks üldistele ja mastaapsetele liturgilistele suundumustele on vaja
- mõista kohalikke praostkondlikke ja lokaalkoguduste liturgilisi eripärasid. Eestis on näiteks Lõuna-Eesti liturgiline traditsioon teistsugune kui Põhja-Eestis ja kahtlemata on vaja analüüsida ka neid eripärasid.²⁷

Teema valik

Ülistusmuusikud esitasid järgnevaid küsimusi:

- Kuidas anda ruumi Jumala Vaimule, mitte lihtsalt järgida oma programmi?
- Millega peab jumalateenistusel teenimiseks valmis olema?
- Missugune võiks olla ülistusjuhi ettevalmistus koostöös teiste jumalateenistusel teenivate rollidega?

#4 episoodi vestlus

Selle episoodi külalised Allan Helde ja Tarmo Sirkel on mõlemad teenivad mõlemad koguduses erinevates rollides. Vist sellest lähtudes, läks meie vestlus erinevatesse suundadesse, nt vastasid nad täpsemalt helindusest, laulude valikust, meeskonnatööst, ajaplaneerimisest jne. Usun, et selle juures sai episoodis siiski tervikpildi, millele teenistuse ettevalmistusel ülistaja rollist mõelda ja mis on kõige olulisem. Allan Helde tõi välja spontaansuse eelduse, milleks on kogemus ja oskused nii muusikaliselt kui ka meeskonnatöös.²⁸

²⁷ Kaido **Soom**, Liturgika. Tartu: Tartu Ülikool 2005, 10-11.

²⁸ Allan **Helde**, Tarmo **Sirkel**. Intervjuu. Helisalvestis. Intervjuuerinud Ragne Kivimets. Tallinn, 13.05.2021. Autori valduses.

#5 Ülistuskultuur

Tihti aetakse segamini vormi spirituaalsusega, peetakse ühte stiili ja viisi kogunemiste läbi viimiseks teistest ülemaks. Siiski on vormi puhul küsimus eelistustes. Vormi sisu on see, mis tõukab meid usuküpsusele.²⁹ Sajandeid on kirikutraditsioonis “püütud saavutada tasakaalu kahe lahutamatu piibelliku tõe, Jumala transtsendentsuse ja Jumala immanentsuse vahel”.³⁰ Selle tasakaalu otsimiseks pendeldame veel tänagi ühele ja teisele poole, nii sisus kui ka vormis. Jumalat tõlgendatakse ka arhitektuuri kaudu — astudes sisse suurde katoliku kirikusse vs väikeses elumajade rajoonis asuvasse kogudussehoonesse. Kumb nendest on parem, polegi õige küsimus. Tuleb pigem küsida, mis sõnumit Jumalast need endaga kannavad ja miks seda selles vormis tehakse. Kultuur on siin suureks mõjutaks.

Teema valik

Sellel teemal tundub olevat ebamugav kõnelda. Kui palusin ülistusmuusikute kirjutada, millest nad tahaksid kuulda, siis enamik teemasid püstitati avalikult, aga ühel teemal kirjutati privaatse e-posti — mis riietus on ülistajale sobilik ja sobimatu. Leidus aga ka muid küsimusi selles suunas:

- Mis on sekulaarse ja esitusmuusika bändi kultuuri ja ülistusbändi kultuuri vahe?
- Missugune võiks olla ootuspärane ülistusbändi kultuur?
- Kogudustes valmistab vahel peavalu see, et mida võib ja mida ei või laval kanda. Kus lähevad piirid ja mida tuleks lavale minnes silmas pidada?
- Miks on meil vaja nii palju helitehnikat ja valgustust kui suurematele koguduse kogunemistele läheme (sh. konverentsid, PPFest jne)?

#5 episoodi vestlus

Ülistuskultuurist kutsusin kõnelema Matteus Elbrechti ja Carlos Roosi, kes on osa olnud tänapäeva kristliku noortekultuuri mõjutavast üritusest PP Festival juba aastaid. Samuti on nende kogemus teenida ülistades ka mitmetel teistel Eesti kristlikel üritustel ja erinevates kogudustes. Teades kui tõsiselt need külalised võtavad ülistusmuusiku rolli ja teevad seda pühendunult, oli rõõm kuulda, et nendegi põhisõnumiks jäi ülistuse eesmärgi olulisus.

Vestluses jäime seisukohtadele, et erinevates kogudustes on erinevad inimesed ja seetõttu me

²⁹ Barry **Liesch**, *The New Worship. Straight Talk on Music and the Church*. Michigan: Baker Books, 2001, 26.

³⁰ Stanley J. **Grenz**, Roger E. **Olson**, *XX sajandi teoloogia*. Tallinn: Logos, 2002, 13.

ei peagi kõikjal püüdma ühtemoodi teha — sh muusikastiil, ootused proovideks, riietus, tehnikakasutus ja teenistuste ülesehitus. Matteus esitas lõpuks huvitava küsimuse: Kas see summa, mida pannakse koguduses tehnikale, on ikka kõige parem viis seda kasutada? Vestlusest jäid veel kõlama mõtted nagu üksteise eelistuste austamine, alandlik hoiak meeskonnas ja võõrastes subkultuurides, samuti tuleks silmas pidada, et kõigist erinevustest, mis meid lahutab, on üle Jumal, kes meid liidab.³¹

Aja puuduse tõttu jäi ka käsitlemata küsimus: “Milliste ebajumalatega te olete ülistusmuusikutena pidanud maadlema?”, kuid nüüd tahaksin sellest teemast salvestada juba täitsa eraldi episoodi.

#6 Mis laule me laulame?

Paulus kirjutab Koloslastele 3:16 “Kristuse sõna elagu rikkalikult teie seas, kõiges tarkuses õpetage ja manitsege üksteist psalmide, hümnide ja vaimulike lauludega, laulge kogu südamest tänulikult Jumalale!” ja sarnaselt ka Efeslastele 5:18-20 “...saage täis Vaimu, lauldes omavahel psalme, hümnide ja vaimulikke laule, lauldes ja pilli mängides kogu oma südamega Issandale, tänades alati Jumalat ja Isa meie Issanda Jeesuse Kristuse nimel.” Kuigi kirjatargad ei leia täielikku üksmeelt, mida Paulus mõtleb “psalmide, hümnide ja vaimulike laulude” all, siis võib järeldada laulude mitmekesisust.³² Samas tekib ka küsimus, mille järgi siis tuleks laule valida? Võime siinkohal rääkida stiilidest, sisust ja muusikalisest keelest. Samas on oluline ka vaadata konteksti, vajadusi ja võimalusi.

Laulukirjutaja, ülistusjuht ja õpetaja Bob Kauflin jagab oma kogemust laulude valimisel küsimusena: “Kui keegi on sündinud meie koguduses ja kasvas üles lauldes meie laule kahekümne aasta jooksul, siis kui hästi ta tunneks Jumalat?”³³ Laulude olulisusele viitab teise nurga alt ka Robert Scruton: “Kui soovid teada, mida inimesed tegelikult usuvad Jumala kohta, ära raiska aega lugeda nende teoloogide, vaata neid ülistamas. Vaata, mida nad laulavad.

³¹ Matteus **Elbrecht**, Carlos **Roos**. Intervjuu. Helisalvestis. Intervjueerinud Ragne Kivimets. Tallinn, 19.05. 2021. Autori valduses.

³² Constance M. **Cherry**, *The Worship Architect: A Blueprint for Designing Culturally Relevant and Biblically Faithful Services*. Michigan: Baker Academic, 2010, 157-159.

³³ Bob **Kauflin**, *Worship Matters*. Illinois: Crossway, 2008, 119.

Kuula, mida nad ütlevad. Kuula, kuidas nad palvetavad. Siis sa tead, mida nad usuvad selle Jumala kohta, keda nad ülistavad.”³⁴.

Laulude kaudu edastame tõesid Jumalast ja kogudusest, kristlikust elust. Muusika aitab meil Jumala Sõna paremini meelde jätta. Ülioluline on treenida ülistusjuhte mitte ainult muusikas vaid ka teoloogilistes teadmistes. Laulud on need, mida aastaid hiljemgi on meeles laulda sõna sõnalt — seetõttu ka nende valimist peab hoolega kaaluma.

Teema valik

Ülistusjuhid teevad lauluvalikuid olles mõjutatud oma usulisest traditsioonist ja õpetusest. Kuuendas episoodis püüame leida suurt pildi, mida tuleks laulude valikul silmas pidada.

Küsimused, mida ülistusmuusikud esitasid, on järgmised:

- Mis on koguduses koos laulmise tähendus?
- Kuidas läbi ülistusmuusika õpetada tõesid Jumalast?
- Kuidas laulud on mõjutavad teoloogisi vaateid mõjutanud?
- Kas on laule, mida me ei peaks laulma?
- Kuidas käib ülistuslaulude loojate loomeprotsess?

#6 episoodi vestlus

Lauluvalikus peaksid arutelus osalema ülistusjuhid, laululoojad ja kogudusejuhid. Seetõttu kutsusin stuudiosse Raili Lilleoru ja Meego R Emmeli. Teema on palju laiem kui oleksime suutnud 45-minutiga ära rääkida, kuid laiemat pilti jõudsime siiski puudutada. Arutelust koorus välja tähelepanek, missuguseid laule on Eesti koguduste lauluvaramus puudu. Meil pole enam “sina”-laule, mida otseselt lauldakse koguduses üksteisele. Siinkohal toodi välja kultuurist mõjutatud individualistlik lähenemine ka laulmises (indiviidid laulavad koos) ja puudus õpetusest ja lauludest, mis suunaks kogudusena Jumala ees seisma ühe ihuna, ühe organismina. Meego R Emmel tõi välja olulise nüansi: meil puuduvad laulud ristimisest, kuigi see on väga oluline kristlase teekonna osa. Raili arvas, et rohkem võiks olla ka kiituse laule.³⁵

³⁴ Dr R. Albert **Mohler** Jr. “The Whole Earth Is Full of His Glory: The Recovery of Authentic Worship, Part Two.” [<https://albertmohler.com/2006/07/26/the-whole-earth-is-full-of-his-glory-the-recovery-of-authentic-worship-part-two>] 30.05.2021.

³⁵ Meego **R Emmel**, Raili **Lilleorg**. Intervjuu. Helisalvestis. Intervjueerinud Ragne Kivimets. Tallinn, 20.05.2021. Autori valduses.

#7 Ülistusmeeskond ja kasvamine

Mitte ükski koguduste ülistusmeeskond pole ühesugune. Kogemused koolitajana on mind viinud kokku enamasti ülistusmeeskondadega, kes on pigem süsteemsed ja kõik koguduse kaasateenivad muusikud on juhitud ühtse meeskonnana. Mõnes koguduses on aga mitmeid muusikaliseid koosseise, kes küll teenivad kõik sama eesmärgiga, aga on iseseisvalt tegutsevad ja ei tee ühiseid planeerimisi teiste koosseisudega. Mis toimib ühes koguduses, pole tingimata sobiv teises. Piibelgi ei anna täpset juhust, missugune peab koguduse muusikatöö välja nägema. Ülistusmeeskonnad sõltuvad koguduse suurusest, koguduse visioonist, annetest, aja hulgast, koguduse plaanidest ja kes on saadaval.³⁶

Ülistus Alfa viiendal sessiooni kodutöök on kirjeldada oma unistuste ülistusmeeskonda. Siin on kokkuvõtte vastustest, missugustest meeskondadest siis antud Eesti ülistajad unistavad:

- ühte hoidev sõpruskond, kelle vahel on osadus ka väljaspoole koguduse ruume;
- õhkkond on avatud ja inimesed on alandlikud, pühendud, samal ajal enesekindlad oma rollis;
- tiim, kes on innukas pidevalt edasi arenema: lugude arranžeerimises, piibililugemises, meeskonnatöös, pillimängu oskustes jne;
- inimesed meeskonnad tunnevad ära kutsumuse ülistada;
- koos teenides ja kasvades tulevad esile vaimuannid;
- meeskond, kes teeb proovi regulaarselt;
- meeskonnal on ühine sõnastatud visioon ja selgelt välja öeldud ootused;
- austatakse üksteise aega;
- nähtavalt ülistatakse Jumalat, allutakse Temale, ollakse tundlik Püha Vaimule
- toimub süsteemne ja orgaaniline jüngerlus, kus vanemad õpetavad nooremaid ja abistavad kasvamise protsessis;³⁷

Vastustest näeme, et ülistusmeeskonnas oodatakse rohkemat kui head muusikategemise kogemust. Siin on mitmeid kogukondlikke igatsusi, üheskoos pühendudes Jumalale. Samas oleksin koolitajana ehk tahtnud näha midagi ka koguduse vajaduste märkamisest ja

³⁶ Bob **Kauflin**, *Worship Matters*. Illinois: Crossway, 2008, 229.

³⁷ Ülistus Alfa kodutöö nr 5, vastused elektronposti teel, 2017-2020. Autori valduses.

õpetamisest, mis oleks suunatud väljapoole unistuste meeskonda nendeni, kelle jaoks see unistuste meeskond eksisteerib.

Teema valik

Allolevatest küsimustest on näha, et ülistusmeeskonna kohta on ülistajatel mitmeid küsimusi.

- Mis on ülistusmeeskonna roll koguduses?
- Kuidas inimesed saavad meeskondadesse?
- Kuidas ülistusmeeskonnad toimivad ja kuidas saadakse üle on raskustest?
- Kuidas juhtida tiimi?
- Mis on väljaütlemata ja väljaöeldud ootused ülistusmeeskonnas?
- Kuidas anda meeskonnas tagasisidet ja kuidas seda mitte teha?
- Kuidas käib uute ülistajate treenimine?

#7 episoodi vestlus

Ave Root ja Kaileen Geidik on erineva koguduse taustaga ja 30-aastase kogemusvahega. Kui Kaileen on alles teenimisega alustanud, siis Ave on jõudnud ülistusmeeskonna juhtimise juba mitu korda ülegi anda. Vestluses teenimise algusest tõid mõlemad välja, et lihtsam on alustada teatud harude kogunemistel — laste- või noorte kogunemistel, palveõhtutel, vms — kuid oluline on, et meeskond on arengul toetav ja ühtehoidev.³⁸

Antud episoodis rääkis Ave esimest korda oma läbipõlemise kogemusest, mille käigus ta on juhtimise jälle täiesti üle andnud. Usun, et see vestlus julgustab ja toetab kuulajaid olema veel rohkem avatud ja rääkima ausalt ka enda vaimsest tervisest.

³⁸ Ave **Root**, Kaileen **Geidik**. Intervjuu. Helisalvestis. Intervjueerinud Ragne Kivimets. Viljandi, 13.05.2021. Autori valduses.

Kokkuvõte

Käesolev töö on valminud vestlussaadete sarjana ehk *podcastina*, milles käsitlen külaliste abiga ülistusteoloogia ja -praktika teemasid. Töö tulemusena valmisid seitse episoodi. Kokku käisid arutlemas 14 külalist, kes jagasid oma teadmisi ja kogemusi antud teemadest.

Tänaseks³⁹ on avaldatud esimene episood ja 2021. aasta augustiks on kõik need seitse salvestust Internetist leitavad. Neid võib käsitleda kuulatavate õppematerjalidena, mis on kõigile kergesti kättesaadavad.

Saate sisu kujundasid suures osas ülistusmuusikute tekkinud küsimused ülistuskoolitustel, tagasiside küsitlustes väljatoodud teemad ja Eesti Ülistajate Võrgustikus esitatud mõtted. Kuid loomulikult ka külaliste teadmistepagas ja lood. Võiks öelda, et see *podcast* toetub otseselt ülistusmuusikute vajadustele ja huvile.

Töö eesmärk oli pakkuda koguduste ülistusjuhtidele, muusikutele ja teistele koguduste liikmetele kättesaadavaid kuulatavaid saateid, mille abil mõtestada ülistuse tähendust koguduses ja isiklikus elus. Samuti soovisin episoodide kaudu pakkuda mõtteainet, kuidas kohalikus koguduses läbimõelduna ülistusmuusika teemal õpetada ja seda mõtestatumalt praktiseerida. Loodan, et see *podcast* aitab ka ühtlustada ja laiendada arusaamist ülistusest Eestis.

Episoodid avasid seitset laia teemat:

1. Mis on ülistus?
2. Vertikaalne ja horisontaalne ülistus
3. Kes on ülistusjuht?
4. Liturgia vs spontaansus
5. Ülistuskultuur
6. Mis laule me laulame?
7. Ülistusmeeskond ja kasvamine

³⁹ mai 2021

Iga teema pidi mahtuma umbes 45-minutilise episoodi sisse, mille tõttu võibki öelda, et need ainult avasid teemasid. Samas, pean oluliseks, et võisime nendel teemadel külalistega mitmekesiselt rääkida. Nagu sissejuhatuses mainitud, eesmärgiks pole kõikidele küsimustele vastuseid leida, vaid esmalt panna kaasa mõtlema. Peaaegu igas vestluses tuli esile keskne küsimus: miks me ülistame? Lõpuks meie valikud sisu fookuse, vormi või stiili osas taanduvad sinna. Erisusi tervitame ja austame, et meie erinevuseid inimestena ka tunnustada ja tervitada. See ei ole aga meie põhiline osa ülistusmuusikutena keskenduda, vaid toetuda kõiki ühendava Jumala poole, keda läbi muusika ja tegelikult ka kogu eluga austada.

Soov on *podcasti* jätkata ka järgmiste episoodidega, kus tähelepanu pöörata teemadele, mida esimeses seitsmes käsitleda ei jõudnud. Sellisteks teemadeks on kindlasti “Ebajumalad ülistuskultuuris”, “Erinevad muusikastiilid ülistuses”, “Ülistamine Vanas Testamendis”, “Erinevad laulu liigid: psalmid, hümnid ja vaimulikud laulud”, “Terminid, mida ülistajad kasutavad” ja “Ülistusest õpetamine lastele”. Samuti mitmed saatekülalised mainisid, et ülistusjuhi rolli võivad täita mitmed, aga neid, kellel on see and ja kutse Jumalalt, on vähe — sellest tahaks ka lähemalt rääkida. Veel võiks järgmistes episoodides kuulata Eesti ülistajate lugusid, kuidas nende teenimine on vorminud neid ennast ja ka kogudust.

Salvestamise käigus tekkis veel mõte paluda ülistajatel kirjutada erinevatest situatsioonidest, millega nad on ülistusvaldkonnas silmitsi seisnud. Situatsioone võib olla erinevaid: meeskonnavahelised erinevused lauluvaliku osas, uute inimeste kaasamine on toonud küsimusi planeerimises, bändi noored juhid pelgavad kaasata endast vanemaid vms. Nende situatsioonide põhjal võiks salvestada põnevaid episoode erinevate lahenduste kohta, mis võiksid selles teenimisvaldkonnas aidata mitmeid.

Usun, et teemasid episoodideks jätkub. Ülistusest peab edasi õppima ja õpetama, esmalt Jumalat tundma õppides ja ülistades.

Soovin veel isiklikult tänada Margit Prantsust salvestuste toimetamise eest ja teisi Pereraadio kollektiivis, kes võimaldasid salvestusi nende stuudios korraldada. Samuti soovin tänada iga saatekülalist, kes olid nõus enda teadmisi ja kogemusi eetris jagama. Õppisin nendelt palju. Samuti olen tänulik kõikidele teistele, kes aitasid kaasa töö valmimisele ideede ja heade soovidega.

Podcast “Inspirational Worship”: Preparation, Execution and the Review

Ragne Kivimets

Summary in English

The graduation project of Tartu Theological Seminary, the applied high school of the Estonian Baptist Union is written in Estonian on 26 pages referring to 27 sources.

Church Worship musicians in Estonia have expressed the need for more study material about worship ministry in their own language — Estonian. These musicians want to have more knowledge and tools how to serve God and the Church through the music ministry. The aim of this project through the Podcast is to:

- supply church worship leaders, musicians and other members with episodes which help to understand the meaning of worship in the church and in their personal lives;
- give ideas how to practice and teach about worship music in the local church;
- unify and broaden the understanding about worship in Estonia.

The podcast has seven episodes which will be an available audio study material. In each episode there are two guests (some pastors, musicians, songwriters) who are sharing their knowledge and experiences. The chosen conversation topics are picked from the worship trainings and Estonian Worshipers Network. The seven episodes are:

1. What is Worship?
2. Vertical and Horizontal Worship
3. Who is the Worship Leader?
4. Liturgy vs Spontaneity
5. Worship Culture
6. What Songs Are We Singing?
7. Worship Team and Growth

As the guests answered the questions about worship ministry, they always arrived to the same conclusion — we should make all decisions in worshipping God based on the reason we worship and that is to honor Him with everything we are and do. Different styles and preferences are mentioned in the episodes but these differences are encouraged to embrace and honor with an humble attitude. Though, overall in worship, the main focus is still on what unifies the church. That is God who is calling us to worship and is worthy of it.

Kasutatud kirjandus

- Basden, P.** *The Worship Maze: Finding A Style to Fit Your Church*. Illinois: InterVarsity Press, 1999.
- Cherry, C.M.** *The Worship Architect: A Blueprint for Designing Culturally Relevant and Biblically Faithful Services*. Michigan: Baker Academic, 2010.
- Dowley, T.** *Christian Music: A global history*. 2. ümbertöötatud trükk. London: 2018.
- Elbrecht M., Roos C.** Intervjuu. Helisalvestis. Intervjueerinud Ragne Kivimets. Tallinn, 19.05.2021. Autori valduses.
- Ellis, C.J.** *Approaching God: A Guide for Worship Leaders and Worshipers*. London: Canterbury Press Norwich, 2009.
- Helde, A., Sirkel, T.** Intervjuu. Helisalvestis. Intervjueerinud Ragne Kivimets. Tallinn, 13.05.2021. Autori valduses.
- Kauflin, B.** *Worship Matters*. Illinois: Crossway, 2008.
- Kotiesen, G., Viires R.** Intervjuu. Helisalvestis. Intervjueerinud Ragne Kivimets. Rakvere, 24.04.2021. Autori valduses.
- Krauter, T.** *Keys to Becoming An Effective Worship Leader*. USA: Emerald Books, 2011.
- Kross, J.** *12 loengut muusikapsühholoogiast*. Tartu: Tartu Ülikooli kirjastus, 2007.
- Liesch, B.** *The New Worship. Straight Talk on Music and the Church*. Michigan: Baker Books, 2001.
- Lilleleht, E., Lilleleht, L.** Intervjuu. Helisalvestis. Intervjueerinud Ragne Kivimets. Tartu, 10.05.2021. Autori valduses.
- Lätte, L.K.** *Juhtnõõrid Risttee ülistusjuhile*. [<https://docs.google.com/document/d/1mBCW9Bmkdd5CCeByBlcVgLXFCv2qTJ412YhAFmrxRZg/edit>], 11.05.2021.
- Mohler R.A.Jr.** *The Whole Earth Is Full of His Glory: The Recovery of Authentic Worship, Part Two*. [<https://albertmohler.com/2006/07/26/the-whole-earth-is-full-of-his-glory-the-recovery-of-authentic-worship-part-two>], 30.05.2021.
- Peterson, D.** *Engaging with God: A Biblical Theology of Worship*. Illinois: InterVarsity Press, 1992.
- Pierson, M.** *The Art of Curating Worship. Reshaping the Role of Worship Leader*. Minneapolis: Sparkhouse Press, 2010.
- Pilli, T., Rajando, R.** Intervjuu. Helisalvestis. Intervjueerinud Ragne Kivimets. Tartu, 12.05.2021. Autori valduses.

Pilli, T. Usu värvid ja varjundid. Tallinn: Allika, 2007.

Rommel, M., Lilleorg, R. Intervjuu. Helisalvestis. Intervjueerinud Ragne Kivimets. Tallinn, 20.05.2021. Autori valduses.

Roberts, V. *Tõeline ülistus*. Tallinn: EEKBKL Kõrgem Usuteaduslik Seminar, 2020.

Root A., Geidik K. Intervjuu. Helisalvestis. Intervjueerinud Ragne Kivimets. Viljandi, 13.05.2021. Autori valduses.

Rosin, J. “Puust ja punaseks: mis on podcastid ja kuidas neid kuulata?” <https://digi.geenius.ee/rubriik/hea-nipp/puust-ja-punaseks-mis-on-podcastid-ja-kuidas-neid-kuulata/>, 20.05.2021.

Segler, F.M. *Christian worship: It's Theology and Practice*. Nashville: Broadman Press, 1967.

Soom, K. *Liturgika*. Tartu: Tartu Ülikool, 2015.

Talts, M. *Jumala ülistus Uues Testamendis*. Diplomitöö. Tartu: Kõrgem Usuteaduslik Seminar, 2006.

“*The Step-By-Step Guide How To Start A Podcast*” [<https://www.buzzsprout.com/how-to-make-a-podcast>], 30.04.2021.

“*Ülistus*” — Eesti Piiblileksikon. Tallinn: Logos, 2011, 744.

Ülistus Alfa kodutöö nr 5, vastused elektronposti teel, 2017-2020. Autori valduses.